

LA RENAXENSA

15 de Juny

FRAGMENTS DE UN LLIBRE

DE VIATJE.

(A MON AMICH EN JOSEPH MASIP.)

Pensava en aquesta carta parlarte de Santiago de Cuba, una altre de las ciutats mes importants de la isla, y fins per ferho tenia combinat lo viatge, quan ahir nos indicá 'l capitá que l'endemá debiam sortir cap á New-Orleans. Sen-to que aixis sia perque [molt m' hauria agradat coneixe la ciutat d' ahont sortiren las célebres expedicions d' en Joan de Grijalva, d' Hernan Cortés y de Pánfilo de Narvaez que tants dias de gloria debian donar á Espanya.

Aprofitaré, donchs, aquesta, ma última desde la isla de Cuba, esposante alguns fets ó consideracions que crech necessarias, per que millor pugas apreciar en lo que realment val aquest pais.

Acostumat en la península á veure mil fraccions políticas en lluyta constant, lo primer que 'm debia [sorprenre al entrar en la isla, com á tots los que d' Espanya arriban,

es la comunitat d' ideas, la unitat d' acció en tot lo que á política 's refereix. Desde que en mal hora va estallar lo crit de la insurrecció en Yara, lo camp quedá partit, s' obliden rancunias, se mataren odis y se formaren los dos únichs bandos que avuy existeixen: un que vol á Cuba espanyola y l' altre que desitja á Cuba independent.

No es lo meu objecte, ni una carta es lo lloch mes apropiat, estudiar quinas foren las causas de la insurrecció, ni sa mes ó menys llegitimitat: ans que tot soch peninsular y entre espanyols aquesta cuestió está resolta. Vull tan sols pintarte alguns rasgos que 't demostren l' ardor patri que aquí subsisteix, vull dibuixarte alguns detalls que 't donguin á entendre la vida íntima, las costums en fi d' aquest verger de flors que se 'n diu Cuba.

L' Habana com todas las ciutats que d' América he vist te molt poch edificis de recreo que sian públichs: lo teatre de Tacon, que 'n podriam dir de la ópera, lo de Albisu, construït fa poch temps, lo de Villanueva, notable por haber en ell estallat lo crit de la insurrecció, y alguns altres de menys importancia son los únichs teatres en una població de 190,000 habitants: aixó fa que cada casa siga lo centre d' una reunió particular ahont amigablement se discuteix, se toca 'l piano, se canta ó be 's balla contribuint tot aixó á passar una vetllada entretinguda. He frequentat varias d' aquestas reunions y sempre ha cridat m' atenció un fet constant. En aqueüas casas, quals duenyos son una familia espanyola, lo tema obligat de la conversa es la insurrecció: en las que son criollos de tot se parla menys de insurrectos; en las primeras generalment no s' hi veu un cubá, en las segonas cap peninsular.—Aqueixa divisió tan marcada, que fins s' esten á la vida de familia, 'm deya un amich, se deu á la completa convicció que tenim los peninsulars de que no hi ha un sol criollo que no sia *vijerita* (insurrecto): aquell que no 'ns combat en la *manigua* ho fá desde son bufet; lo qu' materialment no apoya la insurrecció la defensa moralment.—Potser tant en absolut no sia vritat la frase, pero en general ho es, y mes d' un cop, en lo curt temps qu' he permanescut en aquest pais, he pogut apreciar los graus de certesa que tanca lo concepte de mon amich. Per lo següent fet podras jutjar; fet históric, que encare que sembli pueril aparentment, te molta im-

portancia en sa essencia, y demostra perfectissimament, fins á quin estrem s' han portat los odis, fins ahont arriba la enemistat entre peninsulars y cubans ó millor dit espanyols degenerats.

Fa pochs anys que en la isla de Cuba no 's coneixian encara 'ls pardals. Del modo que s' hi varen introduhir es lo mes cómic que pensarte pugas. Un mariner catalá, que formava part de la tripulació d' un barco novament arribat al port, habia portat desde Espanya una gaviada d' aquets aucells, pensant l' home, á bon segur, fer un galant negoci ab aytal *pacotilla*; pero ab lo que sens dupte no contaria fou ab un carrabiner, que al posar ell lo peu en terra, carregat ab sa preciosa gabia, li sortí al pas, exigintli los drets d' aduana. L' home 's queixa com fem cuasi be tots los espanyols, quan se tracta de feros cumplir las lleys, va retraure tots los drets internacionals haguts y per haber, va cridar; res hi valgué; lo carrabiner jurava que sense pagar l' impost no passarian los pardals—Prou qu' entrarán, deya lo mariner.—Despres d' haber pagat, replica-lo guarda, quant tot d' una ab la mitja rialleta als llavis, lo primer obrí la portella de la gabia y un estol de muixons, surtint de dins, se 'n anaren á buscar hostatge en los arbres de la vehina *alameda de Paula*—Veu sant cristiá, com han entrat.—Lo celós carrabiner, no tenia prou vista pera mirar enlayre, y una riallada dels que lo voltavan li acabá de demostrar la rahó del mariner, quan li deya que á pesar del seu bon cel los pardals entrarian sense pagar.

Aixó passá; se comentá al principi, per uns quans, lo bon enginy del marino, y als pochs dias com sempre succeeix, s' oblidá 'l fet. Anaren transcorreguent mesos y los muixons ab sa gran forsa de reproducció, trobant un clima apropiat, se multiplicavan d' un modo assombrós. Ningú hauria fet esment d' aytals aucells, y tot lo mes hauria donat motiu á n' algun naturalista per tractar en serio lo que tant sols habia sigut una broma, sino s' hagués reparat, despres d' algun temps, que per tot arreu se trovavan pardals morts. En lo Parch, per los carrers, á tots los paratges mes públichs se veyan animalets d' aqueixos, deixant entreveure, ja per la posició, ja per lo punt en que eran colocats, la intenció ab que 's feyan aquets sacrificis. Comensá per tot arreu á corre la historia de'ls muixons,

comensaren tots los peninsulars á veure que al inmolar aquells aucells se volia fer un insult á Espanya, tota vegada que de la península procedian los aucells: las rancunias may olvidadas, nascudas en aquella terrible nit, en que los voluntaris eran fusellats ignominiosament per los carers de l' Habana, tornaren á fermentar; mes quan pujá de punt la ira, quan la indignació esplotá, fou un jorn en que 's trobá un d' aquets animalets voy mort, colocat als peus d' una estatua de Fernando VII., que demunt d' un pedestal s' aixeca al mitg de la plasa d' Armas, enfront lo palau del Govern y del *cuartel de la Fuerza*. Afortunadament se pogué evitar un dia de dol; los mes calmosos, deturaren als mes impacients, y lo que debia ser motiu de represalias, sempre deplorables, fou una nova proba de l' amor patri que á tots los cors verament espanyols inflama. Se guarní dessota de la estatua un suntuós cadafalch, ahont s'hi colocá l' auCELL mort y á sos peus una safata ab un lletrero que deya «*Para gastos de la insurreccion*». Los autors d' aytal fet debian quedar poch satisfets de la seva obra, perque en las pocas horas que 's reculliren dádivas, umpliren la safata alguns milers de duros.

Ab lo mencionat tant sols podrás coneixer quin amor es lo que senten per Espanya los peninsulars, comparable tant sols ab l' odi que 'ls criollos li profesan. Per lo demes los primers portan lo seu recel, fins al estrem de no utilitzar en cap de 'ls seus actes, á altres que no sian espanyols, y segons per aquí 's conta, ab just motiu de ferho aixis: se citan alguns casos d' envenenament en malalts assistits per facultatius cubans. Seria aquest un acte tan infame, y la meva conciencia de metje tant lo repugna, que fins me resisteixo á creurel; mes dispost á donarte tots los detalls possibles, te refereixo aquesta versió, molt autorisada per cert.

Una altre de las cuestiones mes debatudas y de mes interés per las nostras Antillas es la abolicció de la esclavitut, é, ingenuament t' ho confesso, desde qu' he vist aquest país, despres qu' he estudiat los incalculables interessos materials, que á la sombra d' aquesta institució s' han creat, despres de veure l' estat d' embrutiment en que 's troban los negres, penso que 'ls que som abolicionistas debem anar ab molt de cuydado al tractar aquesta cuestió. Es molt facil pintar desde Europa cuadros terrorífichs, ahont

lo paper mes interessant sia lo cruxit del látigo; espantar la imaginació ab torments que no existeixen, fer veure un capatás de mirada tétrica y l' espatlla d' un negre sanguejant: tot aixó es molt facil, pero crech que tot aixó no 'ns condueix á res, y si algun resultat nos porta, tal volta sia en perjudici de nostra causa.

Quan en lo parlament británich se comensá á discutir la abolicció de la esclavitut en las Antillas inglesas, hi habia un ministre, del que are no recordo 'l nom, que ab molta oportunitat deya: «discutim enhorabona, pero establím ans paraulas convencionals que sustitueixin los mots abolicció y esclavitut, puig no podeu compendre los desastrosos efectes que aytals frases poden produhir» Lo ministre 's referia á la conspiració que en estat incipient amenassava suprimir lo pabelló ingles en la Jamaica.

Per altre part, tal com avuy se troba l' home de color, es per instint enemich del trevall, donat á la vida aventurera, en la que tal volta ha passat sa joventut; y no debem olvidar que tenim una insurrecció quin exércit en sa majoria 's compon d' aquets éléments.

Com á proba de lo que t' acabo de citar, no tenim mes que observar lo que cada dia passa en lo moll de S. Francisco. Al desembarcar un barco son cargament, y mes especialment si aquest se compon de comestibles, veurás desseguida una munió de negres libres, ab tot l' aspecte que pot imprimir la mes espantosa miseria, voltar l' espay ahont s' acumula 'l càrrech, escudrinyant lo moment en que 's descuidi 'l pilot ó be 'ls vigilants per poder robar una miserable patata: pero quan aquesta escena es mes edificant es despres d' haber acabat lo trevall de descarga, en que lo pilot, senyalant los desperdicis que per terra han quedat, los diu que alló es seu: com una manada de llops famolenchs, alashoras, se tiran demunt d' aquella porqueria, atropellantse, enpentejantse, per cada un pogueren endur la millor pat d' aquell miserable botí. Cuadro es aquet del que he apartat moltes vegadas la vista ab horror y que desgraciadament demostra l' embrutiment en que están reclosos aquesta gent, tan mes quan treballant se procurarian un honrós benestar.

Per lo demes l' home de color es alegre y expansiu quan se 'l tracta ab dolcesa y mes d' un cop en algun ingeni

m' ha sorpres la riquesa d' imaginació d' alguns d' ells, quan despres del trevall, y arrodonits en las portas de sas viviendas, se posan á recitar cuentos que inventan com los van contant.

No se si ab lo mencionat, t' haurás pogut formar idea, mes que sia general, de las nostras Antillas: he fet tot lo qu' he sabut perque aixis fos. Moltes mes cosas te podria dir, pero ó be las he jutjadas d' interés secundari, ó be son publicadas y en consecuencia las haurás vist ja. Com ans t' he dit demá surtim per la Luisiana: Deu vulga que las voreras del Mississipi sian per nosaltres tant hospitalarias com ho han sigut las costas de la isla de Cuba.

JOSEPH BLANCH.

Habana y Setembre 25 de 1872.

UN MIRACLE AUTENTICAT.

COPIA TRETA DE UN LLIBRE DE OBITS ANTICH QUE EXISTEIX EN LA
PARROQUIA DE STA. MARIA DE LLERONA.

VA ACOMPANYADA DE LAS PARTIDAS SEGUENTS:

Obit de Agustí Riembau.—A 15 de agost 1565 fou soterrat en lo sementiri de la present esglesia, lo Senyor en Agustí Riembau: no volgueren tocar perque lo havien mort: fou recevit ab creu alsada: foren preveres tres.»

Obit de Vicens Canals.—«Vuy dijous, die de St. Mus, á vuit de Juny, any del Sor. de mil sis cents vint y tres»: Fonch soterrat Vicens Canals, casat en casa na Mojana desta Parroquia: rebé tots los Sagraments de Sta. Mare Isglesia: ha fet testament. Foren preveres dos.»

«Nota, com fent lo vas per lo sobre dit Canals, trobaren lo cos del quondam Augustí Riembau, que havia estat mort en 14 de agost 1565. Se conservaba tot sencer: tret de la sepultura fonch vist per molts, y apres tornárenlo enterrar. Per memoria, Jo lo Dr. Segismon Jph Cassamijana Rector, y Marsal Rovira de Villar, jurat de esta Parroquia y bassiner de las ánimas del purgatori, Jaume Cavaller fent lo vas; Antoni Casanovas; Joan Fortet; Pere Pomareda; Joan Canals, et lii.»

«Vuy die de Sant. Basili, als 14 de juny 1623, vigilia de Corpus Christi, fonch soterrat dins la isglesia, Augustí Riembau de esta parroquia, lo qual morí á 14 de agost de 1565, en lloch dit lo Camp de la mala garba; parroquia de Sta. Eularia de Corró Jussá (ara Corró devall), en lo camí que va de Granollers á Cardedeu, bisbat de Barcelona, de un colp de pedrinal (1). Fonch soterrat á 15 de agost 1565;

(1) Pedrenyal, especie de trabuch 6 pistola llarga.

y ara á 8 de juny de 1623, volent fer lo vas per lo Senyor en Vicens Canals, verenli lo peu esquerra tot sencer: fonch desenterrat, y vist conservarse entér, sens tenir cosa corrompuda en son cós, fonch tornat en lo mateix vas de la casa de Riembau ahont estava; y despues, diumenge de la Sma. Trinitat que fonch a 11 de Juny 1623, fonch tornat descubrir y se trobá axí mateix, y repetintse lo fet fins á tres voltas, á la ultima li hisqué sanch viva. De tot lo sobre dit foren testimonis Jo Sigismon Jph Casamijana Pbre. y rector de Llerona Dr. en sacra theologia; lo Rt. Sr. Joan Tries Pbre. y rector de Corró de vall, Marsal Rovira de Villar, Antoni Casanobas, Joan Fortet y molts altres. Posárenlo en lo lit de morts. y lo tingueren tot lo dit die, y vingueren 4000 millia personas á veurel y tocar com á prodigi, que avent estat soterrat 58 anys menos dos mesos, fos tot sencer. Vist lo sobredit, escrigui Jo dit Dr. Casamijana Rector al Exm. Sr. Don Joan Sentís, Bisbe de Barcelona y Virrey Capitá general del Principat de Catalunya, per Jaume Riembau hereu de la casa, y li exposí lo dit, conforme se acaba de referir; y dit Exm. Sr. en continent me respongué lo seguent:—Carta del Sr. Virrey—Al Dr. Segismon Jph Casamijana rector de Llerona—Jo done á V. m. licentia de que est cadáver se enterre en la isglesia, en la part della que appará á V. m., ab la decencia y honra degudas; al que obliga tot lo que me ha referit. Guarde Deu á V. m. Barcelona á 11 de Juny. 1623.—Lo Bisbe de Barcelona.—Tinguda esta resposta del Sr. Virrey, en continent me conferí en la Vila de Granollers, y doní ordre á mestre Joan Oliu fuster, que fes una caixa de teya ab frontissa y baldons y uns anells á cada cap; y convidí capellans, y fiu tocar, y estigué lo cos dins la caseta dels morts dilluns y dimars; y lo dimecres á 14 de juny 1623, fonch remirat y vist per lo Ilm. Sr. Joan Rourell doctor en medecina, avitant en la Vila de Granollers, y netejat de la terra y rentat, fou posat dins la caixa mencionada, y en lo vas ahont s'era trobat: y ab creu alsada, diácas, cabiscols, clero y poble, fonch més dins una gran sitja, devant lo altar de St. Sebastiá. Porta uns agnus de plata ab una veta de filera blanca, dins un lensól net, ab una caixeta de launa que conté un larch acte de la present historia. Identificárenlo per tres señals: per lo colp té en los pits; per la bulla; y per los agnus mateixo,

segons expressá un seu fill nomenat Miquel. Digué lo offici lo Rt. Sr. Francesch Pocurull rector de Corró de munt; lo Evangeli lo Rt. Pare fra Domingo Pifarrer del orde de Sant Domingo, residint en Corró de vall; la Epístola m.^o. Joan Prunet vicari de Corró de munt; sent Cabiscols los Rts. Senyors Joan Tries rector de Corró de val; m.^o Hieronim Gorchs beneficiat de Sta. Margarida de Llerona y de Sant Jaume de Granollers, y m.^o Joan Bescars residint en Canovellas ut ecónomo, que no hi ha rector, ab mí dit rector Casamijana. Portaven la caixa per los anells, lo honorable Narcis Ros (a) Ram del Bosch, y Augustí Lanzá habitants desta Parroquia, y foren presents Marsal Rovira jurat y bassiner, Pere Marges, Jacinto Roig, Miquel Riembau fill del deffunt etc. etc. Lo mateix die 12 de juny 1623. l' Ilm. seyyor Antich Negrell doctor en cánons y leys, me enviá una altre carta del Sr. Bisbe Virrey dirigida al propi Dr. Antich Negrell rector de St. Pere de Bigues, en que li deya:—per carta del Dr. Casamijana rector de Llerona, tinch entés com en lo sementiri de sa parroquia, se ha trobat un cos tot sencér, havent 58 anys ha ques mort: diuse Augustí Riembau. Així farà V. m. de conferir-se en dita isglesia de Llerona; y pendrer informatió de tot, donant ab esta comissió á V. m., y presa de tot, me darà avís: Deu guarde á V. m. de Barcelona á 12 de Juny 1623.—Lo Bisbe de Barcelona.»

«Rebí la carta ab lo júbilo que era rahó, com enviada de sa Ex.ª, y lo endemá á 13, vingué lo dit Sr. m. Negrell ab m.^o Antoni Rimau, prevere y procurador fiscal del principat, deganat del Vallés, y concertaren que als 18. seguent, á las 10 hores dematí, á la que se eixiria de missa major, se faria la visura.»

Segueix lo acte de la Visura.

«En nom de Deu sie: vuy diumenge, als 18 de juny 1623, dia de la dedicatió de la present Isglesia, á les 10, hores dematí, fonc treta la caixa de la tomba, y portada al sementiri, junt al padró; y allí uberta, y visurat lo cos per lo dit Sr. mr. Negrell, m.^o Joan Albanell y Pujal Ntri. de Granollers y scrivá del deganat de sa Ex.ª, y levat acte y presos testimonis. Foren presents: Sebastiá Recorda, Pere Marges, etc. etc. Continuada la visura y reconegut lo cos del dit Augustí Riembau, fonc tornat á la tomba devant St. Sebas-

tiá: lo copia de la qual informatio s' es enviada al Exm. Senyor Bisbe de Barcelona Virrey y Capitá gral. del present principat de Catalunya. Escrit y firmat per mí, Segismon Jph Casamijana prevere, doctor en sacra theologia rector de Sta. Maria de Llerona y notari de la present parrochia á 20 de juny 1623. Jo Doctor Segismon Jph Casamijana, rector de Llerona.»

«Totas las sobreditas cosas han vistas y tocadas los desta parroquia, y los forastés se son trobats en ella, á 8 y següents de juny del dit any, quan tinguerem lo cos patent. (Segueix nota dels subjectes ja citats, continuant com á propietaris y vehins) Arsis Ros (a) Ram del Bosch, Vicens Grau, Pau Guilla, Monserrat Rovira de Santa Digna, Joan Forns en casa den Mari, Madó Maria, Andreua Oler viuda, Cicilia Canals viuda, Mateu Boscarons y Morera, Joan Fortet en la casa de Sta Margarida, Sebastiá Recorda, Jaume Roig y Roff, Silvestre Mujalt, en lo molí den Mujalt, Joan Prunas, en lo forn den Roig, dos honestas viudas Maria Monrara y Esperansa Tarafa, Caterina Net viuda, Pera Jau-mira y Homs, Ursula Juvany viuda, Augustí Lansá habitant en la casa den Pastor, Joan Roca habitant en lo mas Ivert; Joan Gorchs, en lo mas Capella; Pera Tries, en la casetta; Pau Arenys en lo molí den Riera; Joan Roig en la casetta de la Vidriera; Francesch Castell-seguer en lo mas Tries; Pera N., Bartomeu Lempajes, Jaume Riembau, Francesch N., Joan Cipriá Alram de la Riera, Joan Bessany habitant en lo mas Casas, vuy del Sr. Christofol Cabirol, ciutadá de Barcelona, á qui s' deu tot lo referit, perque nos aportá un quadro de St. Isidro de Madrid á 7 de juny 1623, y fou ocasió de que lo dia següent se trobás dit cós. Los del carrer, son: Francesch Brassó, Pere Parera y Lempajes, Marnet Viure, Joan Naltet ferrer, Antoni Casanovas, Gabriel Partegás sastre, Joan Tremul hostaler, Francisca Rou viuda; los amos de casas desta parroquia y testimonis de vista. Loat sie lo Sm. Sagrament pera sempre. (Segueix relació de altres personas ques trovaven en las mateixas casas.)

«Se deixá com queda dit lo acte d' est cás marvellós, dins una capsa de launa de aram, junt ab lo defunt, perque si lo Sor. es servit que en altre temps y edat se tropia fortuïtament, los de lavors tingan notitia del que ha passat en esta nostra, y pera memoria dels esdevenidors. Lo Senyor

me dó la paga de mon treball, y tot sie en honra y gloria de Deu y de Maria Santissima y de St. Jph mon patró. —Lo Dor. Sigismon Joseph Casamijana, rector.—A 25 de juny 1623.»

NOTA. «Digueren molts homens vells, haver oit á lurs pares, quant mataren á dit Riembau, que lo mateix die havia confessat y combregat en la iglesia de St. Esteve de la Vila de Granollers; que era molt bon cristiá, y que lo havian mort sens culpa, per causa del casament de una sa neboda; y que esta era la fama publica. Lo Senyor nos guart de fals testimonis, y fassa, sins conve, que sapiam la causa per la qual ha conservat est cos sencér; y si nosaltres no ho sabem, que los esdevenidors en cas se tornás á trobar, ne tingan notitia y sapiam lo succehit en est mes de juny 1623: y perque á tot lo sobredit se done lo credit es raho, Jo dit Sigismon Jph Cassamijana prevere doctor en sacra theologia, rector de Sta. Maria de Llerona terme de las Franquesas del Vallés, bisbat de Barcelona, notari de dita parrochia, ho firmo y pose mon signe» (Locus sigilli).

J. P.

TAL COM SÓ

No 'm parléu de política, que tinch el pahidor molt espallat. No 'm parléu de donas, qu' encara que la meva dexés de malhumorarse, si me 'n sentia parlar, no estich per somniar á grat-scient.—Dexéume en sossego recordar las bellas diadas de pau y d' amistat, de conversas agradosas, de projectes literaris, de fantasías de renóm y gloria verdadera.

No 'm parléu de bonas y de malas anyadas, de negocis á fer, de diner á guanyar, de modos y maneras d' anar á l' América sensa passar l' aygua. Y vosaltres, clients esquerps de la meva dificultosa facultat; vosaltres, que podriau ferme bullir l' olla, ja que no donarli substancia de caldo de malalt, ¡cesséu de venir á mí com aucells sens esma en dias de pedregada! Més que vagin crexent las dificultats pera viure en honrada mitjanía; més que las doblas de quatre se 'm tornin pessetas y pessas de dos y xavos *descarats*; més que la miseria vaja fent sentirse en tot y per tot lo que m' especta, ¡dexéume! ¡No m' amohinéu; no 'm destorbéu!

La memoria es ara vida de l' imaginació, y l' imaginació es sempre vida de l' humana vida. Vull recordar, vull imaginar, vull viure. ¿Ho sentiu? Vull viure.

No só estremat en res. No sé, ni he sabut may alimentar-me de finestrals gótichs, de castellanas engaviadas, de trovas eróticas, de clarors de lluna, de fantasmas, de fadas, ni sisquera de bruxas. Fins somniant, no só poeta, sino home. Home y res més qu' home; ditxós solzament al tenir conciencia de la realitat, ó al menys de la verossimilitut de las cosas.

Vull viure: no vull cometre la ximplesa de ridiculisar-me á mós propis ulls; no vull ferme un tip de riure á costas de mi mateix. Realitats, realitats son las que vull que m' ocu-

pin, fins á trobar saludable y positiva distracció en lo mon de tots.

Vull imaginarme que 'm veig sentat al entorn d' una reduhida taula de café, hont se realisa 'l miracle de pendrehi una dotzena d' amichs l' aromátich líquit de part d' allá del Atlántich.

Vull trobarme apoyat un bras en lo respatllet de la cadira del costat, mentres qu' altre apoya 'l seu en lo respatllet de la meva.

Vull esser part integrant d' aquell aplech d' inteligencias unidas per un pensament, y d' aquell axám de cors units dins del buch de sentiments iguals.

Vull viure ab los acudits de mós companys, y vull que 'ls meus companys somriuguin ab los meus, valgan lo que valgan.

Vull parlar de Catalunya y de son destí; dels Jochs Florals y de son origen, desarrollo, actualitat y esdevenidor; de novas associacions ó centres literaris formats en poblacions de segon y ters orde; de premis oferts y d' escriptors á guanyarlos; de obras dramáticas representadas y representadoras; de llibres publicats y prócsims á publicarse; d' articles y gazetillas y opinions de tota mena.

Vull prescindir de la gravetat que comensan á donarme 'ls anys, y *fè'l xicot*, y tenir il-lusions, encara que conega qu' ho son, y sentir esperansas, encara que desconfie de llur compliment, y viure una vida tan artificiosa com se vulga, tan pueril com vos sembli, però vida que s' enmotlla á las necessitats que Dèu m' ha donat; vida que m' ompla, que m' allunya de las baxas passions, que 'm distrau de tota mesquinesa, que fa de ma conciencia una primavera gentil.

Sí: vull que ma conciencia siga una primavera ó un estiu y nó una tardor ó un hivern com es ara. La fret dòna pen-saments de mort y sentiments malencólichs. La fret es la mare del gel, y jo no vull trobarme las sanchs geladas. Las sanchs han de córrer dins de las venas, han de ferse sentir, han de mostrar que viuhén.

Aquí, ara, estich fora del meu centre. Me trobo, (perdonéu l' espressió) me trobo estranger dins mí mateix. Llevat de la familia, llevat d' aquest manantial de pau y amor y benhauransa, casi tot m' enuja y m' aburreix.

Los que 'm rodejan, no ja en ma vida *oficial*, sinó en l'ordinaria,—salvas raras escepcions,—no pensan, ni saben, ni volen pensar com jo. No senten, ni volen sentir con jo sento.

Quan concorro als llocs públichs, com no 'm distreuen las agradosas conversas del amichs corals, poso esment en lo que posarne no voldria, y veig al descobert miserias de tota classe. No tinguent distret el cor, los ulls son amants á penetrar al fons de petitesas humanas que ni may fossen.

Veig un home alt, gras, espatllut, de mirada térbola y caminar de bou. Es un usurer, un botxí dels pobres.

Veig una dama molt agafada del bras del seu marit que sembla tenir ulls sóls pera mirarlo, y ¡oh decepció! sé que la crónica escandalosa parla de plats trencats en *ternesas conjugals* y de imminent divorci.

Veig dos ó tres *cavallers particulars* enguantats que trepitjan fort y que 's miran la gent ab ulls protectors, y sé que si gastan guants es... es perque tenen las mans molt brutas.

Veig un home flach, descolorit, dexat en lo vestir y displicent en sas maneras, y sento la mormuració que 'm xiulla á las orellas y 'm diu: ¡«Efectes del vici!»

Més enllá reparo en un grupo de senyoras que 's miran tot lo que passa, com aquell qui no hi toca, y dich entre mi: «Si l' enveja matés repentinament, ¡pobras senyoras, no moririan sacramentadas!»

Y observo vells que volen minyonejar, y las mans els hi tremolan; vellas que volen esser coquetas y fan reventar de riure; solterons que no tenen un os que no haja sigut malehit per las donzellas en estat de merexe; solteronas desgraciadas qu' inspiran rialletas epigramáticas, y solteronas culpables que inspiran compassió. Y seguexo observant: calaveras insípits, damizelas pretenciosas, mamás insoportables, tias esgarrifosas, viudos entremaliats, viudas ridículas; menestrals que volen fer lo senyor y fan el ximple; senyors que, volent esterriorisar llur noblesa, fan els baubaus; saludos forsats, ulladas rabiosas, tocament de colzes maligne, brometa d' uns burlantse d' altres per sistema y per necessitat... ¡de distraure 'l temps!

Y no us parlo de la *farsa política*, dels alts y baxos re-

lleus qu' ella 'm posa davant, porque 'm fóra molt difícil la neutralitat, l' anti-personalisme que deu proposarse tot escriptor decent. ¡Jo estaria plá ben fresch si 'm ficava á parlarvos d' apóstatas, d' inconseqüents, de patriotas culinà:is, de xarrayres, de moralisadors del poble enfangats fins al coll, de personatjes improvisats á l' ombra de la més inmerescuda y més cremadora de las sorts! ¡Jo estaria fresch, si detallava 'ls seus rostres, lo seu ayre, las 'sèvas maneras! Demá mateix me trobaria ab una munió d' anònims que m' obligarian á comprar lo que no gasto: un' arma de foch.

Dexéu que 'm concreti á plányer la meva sort; dexéu que 'm satisfaga donant franca expansió á l' anyoransa qu' estich sentint.

Lo mon de per aquí es una variant de la farsa eterna. Lo mon es una comedia monótona: totas las escenas venen á esser lo mateix y totas las decoracions iguals, per molt diferents que semblin. Per ço totas las quèxas y totas las sátiras contra 'l mon se reduhexen á un mateix motiu melòdich diversament armonisat pèl cor ó per l' inteligencia de qui manifesta unas ó altrás.

Me conexeu massa pera duptar de que la contemplació de la farsa social me fa venir l' ànima á las dents, ni més ni menys que á las naturalesas nerviosas lo carriqueig d' un ferro sobre un vidre.

Vos ho he significat: lo poeta anyora la poesía de la vida, y la meva poesía ja sabeu quina es y de quin color se vesteix.

¿Qué 'm fa que 'ls homes que caminan ab los peus molt plans s' estranyin de mas aficions? ¿Qué 'm fa qu' alguns admiradors del meu bon sentit *filosófich* (¡pobra gent!) s' estranyin de ma actual lleugeresa y 'm censurin en familia? ¿Qué 'm fa que digan qu' es malaguanyat lo temps que destino á las lletras y á las arts? ¿Qué 'm fa, qué 'm fa que 'm pronostiquen desenganys y miseria?...

Jo he nascut per' esser sempre noy. Quan més m' allunyo de la pubertat, més m' hi acosto; quan més me formaliso de cara enfora, més rich de cara endins. Sí, de lo qu' aprenen més en aquest mon es de riure. A forsa de sentir que 'l mon es una vall de llágrimas, aprofito 'l temps pera quan me toqui 'l torn de derramarlas. Ara encara no es hora. Si ara

plorés, també 'm dirian que faig la comedia, com m' ho han dit altres cops.

Jo, quan era petit, havia après de dir missas y feya sermons y demostrava gran instint pera la carrera sacerdotal. Y bé! quan vaig esser un xich espigat, qualsevol carrera m' agradá més que la eclesiástica, reconeguentme incapás de la virtut sostinguda qu' ella requereix.

Donchs lo que 'm succehí ab la vocació pera la tria de ma carrera me passa en tot. Puch haver demostrat *instints* jurídichs, filosófichs, polítichs, oratoris; però crech lo que un amich va dir un dia de part darrera meu, no gosant proporcionar-me la satisfacció de dir-mho davant per davant: crech en l' infecunditat dels instints qu' acabo d' indicar.

Ab axó, gent formal que 'm voleu bè, personas experimentadas de dins y fora la familia qu' us interesseu per la meva sort, ¡desistíu de vostr' empenyo! Jo us agraheixo de debó vostre interés, jo estich disposat á compensarlo ab tot l' agraument inimaginable: sangrèume, y veuréu que no tinch una gota de sanch desagrahida; demaneu, eczi-giu; provéume, mes no pretengueu impossibles. L' aygua no 's torna ví, las flors no 's convertexen en rahims; cada cosa fa 'l seu fet, segons la voluntat de Dèu [que ha creat fontanas y jardins y vinyas.

«¡Viurás pobre! ¡Morirás pobre!...» ¿Quí diu lo contrari? No m' heu de parlar d' axó; lo que m' heu de provar es que, visquent y morint pobre, viuré y moriré penadit de no haver escoltat vostras advertencias, ni d' haver seguit vostres, consells.

No, no me n' arrepentiré, ja us ne responch. Bè será molt que 'm manqui per anar posant un dia més á la pila! Bé será molt que no trobi lo que troban los aucellets pèls camps més segats y espigolats!

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.
Girona, Abril de 1870.

L' ANGELETA

I.

Que bè que la batejaren! Angeleta 's deya y tal com pocas vegadas succeheix, esqueya son nom á tot escaure.

Ròssa com un fil d' or de bona lley: ab uns ulls blaus y tendres com un tros de cel, ab unas galtas finas com las fullas de una rosa al esclatar, y ab unas faccions suaus y delicadas, com las que sols en las verges celestials solém veure 'ls homes quan l' esperit vola dut per las lliures alas dels somnis mes hermosos.... no hi havia sino véurela pera quedarse un hom enlluernat y dir que l' Angeleta, era un àngel; un àngel del Paradís baixat al mon, pera fer creure als mortals en las bellesas infinitas.

Y si may parlava!... ¡Oh!... No hi ha véu mes dolsa que la sèva. No hi ha instrument que pugua treure mes agradables notas. No hi ha ànima que pugua escampar á la vegada mes amor, mes simpatía, mes esllanguiment que 'ls que ab sas paraulas sortian, com celestial perfum, d' entremig de la flor vermellenca de sos llavis!

Véurela un dia, que vistava sa població, y enamorárme'n fou lo mateix que tirar una espurna sobre un pilot de pólvora.

Lo cor me batia y semblava que omplís tot lo mèu ser. Per la boca 'm sobreixia ab sospirs que may havia exhalat, pèls ulls ab miradas que m' escaldavan..... Ah! l' Angeleta he dit ja que era un àngel!... y á un àngel qui no l' estima?

Al dematí arribava al Vendrell: duas horas després de serhi, una coincidencia 'm duya á casa sèva. Véurela, sentir-la y adorar-la.... ¿Qué mes podia fer?

¡Ay! Podia dirli.... Pero ¿cóm?... ¿Cóm agermanar sobtadament la terra ab lo cel? Y després, qui per depressa que voli arriba al sol de una tirada? Esperém, sí, esperém.....

mentres hi ha vida hi ha esperança, diuhen; mentres hi ha esperança hi ha vida, pensava jo.... Dirli avuy fòra temerari.... dirli demà.... No 'u sè.... Esperém, esperém....

II.

Aixís impresionat y en companyia de mon cosí Enrich, que per negocis ab lo germá de la nena tingué d'anar á casa sèva de tota precisiò, sortia jo al carrer.

No sé la cara que faria; recordo qu' estava molt capficat: tinch present també que ja haviam donat mes de cent passas, y que á pesar de mon caràcter expansiu y alegre, semblava mut.

—¿Qué tès que callas? me preguntá 'l cosí, jove de alguns anys mes que jo, molt apte pèl comers y minyò excelent.

—¿Quí? Jo... res... no sè....

—Home; es estrany.... May t' havia vist d'aquest modo.

—¿Qué vols que 't diga!... Ni jo mateix ho entenç.... ¿No diuhen que 'ls inglesos tenen *spleen*?... Inglès m' haurè tornat al venir. Lo Vendrell serà la mèva Inglaterra.

Mon cosí arronsá las espatllas y seguirem caminant.

Al cap de una estona li deya:

—Escolta ¿cóm se diu la nena de la casa de hont venim?

—Angeleta Casablanca.

—¿Quín nom de fonts mes hermòs! Y quín nom de casa mes poétich!

—¿Y has d' entendre que li escau! No es com aquellas que 's diuhen Rosa y tenen la cara de color de oliva confitada, Consol y 't disgustan sense parlarte, Cándidas y 't portan á vendre. Angeleta 's diu, y es un àngel.... ¡vaja ja l' has vista!... Es alegria de sos pares, orgull de sa familia, exemple de minyonas.... Si fòs rica, no li faltaria res.

—¿Ès pobra? preguntí jo trasmudantme, al veure davant mèu obert un ample camí, que 'm duya dret á la ventura.

—Y tant pobra que no tè un clau. Bona apariencia no 'n falta á casa sèva. De tenir diners de segur que 'ls lluirian... Pero...—entre nosaltres—l' objecte de ma visita á son germá es pera cobrarli un compte insignificant, res, una tonteria que fá un any que no puch arrencarli....

—¡Ay si poguès jo!... Pero no haig de poder, diguí entre mí mateix. Home, aquest compte, pósal en nom mèu!..

—¿Y are?... ¿A qué vè aixó, Pepet?

—¡Ay.... ay.... ay.... ay!... continuá. Ja veig ahont vas! Has fet com molts. Has vist á l' Angeleta; te n' has enamorat.... pero, noy, com molts altres també, has fet una mica tart, Pepet!

—¿Qué vols dir?...

—Que fá ja cosa de un any que l' Angeleta tè 'l seu nuvi corresponent y que, fill, s'estiman com no 's pot dir. Lo que es per are búscate'n un altre.... Pero calla.... tú coneixes al seu xicot. Si tots três haviam estat al colegi.... Si era 'l teu gran amich.... Home, en Castellví, en Pere....

Jo ja no hi sentia. En un moment me vaig veure l' ànima als peus. Recordí una corranda preciosa de un mèu company (1) en la qual s' espressa aixís l' amor de un dia.

«De bon dematí la vey,
al mig-dia l' estimava,
al sè á la tarde li deya
y al ser al vespre plorava!»

¡Ay, jo no havia tingut tanta ventura! Lo mèu amor durá sols lo que dura l' inflamor de la pólvora.

Algunas llagas produhí en mas entranyas la tremenda explosió, llagas que devian obrirse y tancarse alguna volta en l' espay de uns dos anys. Avants de sentirme curat del tot, veus' aquí lo que passá.

(1) En Serra y Campdelacreu.

J. ROCA Y ROCA.

(Seguirá.)

SOBRE LA TOMBA

D' EN GABRIEL TASSARA

Gloria á ton nom! La patria
recordará tostemps
que si honorat visqueres,
encés lo pit en fe,
mes honorat morires:
ta tomba es ton dossier.

La patria! Mentres que altres,
mestrats en desserveys,
ab lluytas fraticidas
atían sos torments
y ab sang de nostras venas
arruixan sos llozers;

Tú en ella t' inspiravas,
y ab poderós alé,
tot recordant sas glorias
y tot narrant sos fets,
lloarla era ta ensenya,
servirla tón deber.

Gloria y llahor! La patria
ton nom, com faro encés,
conservará en las gestas
dels patris parlaments,
honorat en sa memoria,
per son amor beneit.

VICTOR BALAGUER.

Madrid abril de 1875.

LO POETA Y LA ESTRELLA

TRADUCCIÓ DE LORD LITTON

Una estrella un poeta contemplava
Totas las nits, y enamorat li deya:
«O tú, estrella brillant, qu' el cor me robas,
Ta llum m' envias; mes ¿per qué ets tan freda?
Vina, que de morir greu no 'm sabria
Essent abans senyor de ta bellesa.»

Ella á tant entussiasme conmoguda
Per l' amador baixá de l' alta esfera;
Fou sa esposa y un jorn així parlava:
«Que més t' estimas, la mullé ó la estrella?
—Me falta aquella llum que al cel m' alsava.
—Jo en la terra no trovo ja al poeta.

P. M. Y F.

LO CYCLOP
IDILI DE THEOCRITH

TRADUHIT DE LA LLENGUA GREGA

ENDRESSA Á NICIAS

Pel mal del amòr no 's troba á la terra
cap altre remey mellor que les Muses,
que fan viure 'l cor ab plers y dolsura:
mes ¡ay, amich meu, que costa assolirles!
Tu que t' has donat á la medecina,
y ets aymador de les nou deeses,
bé sabs que l' amor no 's cura ab cap herba
ni poden unguents guarir ses ferides.

Cantant dolsas tonadas els jorns entretenia
lo Cyclop Polyphemo dels temps de l' antigó,
quant' ell se marfonia d' amor per Galatea,
dientli clar sa cara que tot just era un noy.
Els seus amors no eran pas tot flors y violes,
pus n' eran malestrugues ençeses passions
que 'l seny li feyan perdre.....
Mil voltes les ovelles, venint de la pastura,
soletes se 'n tornavan cap á la seva cort:
y ell, cantantne troves dés l' auba á Galatea,
allá dalt de la costa passava nits y jorns.
Al mitx del cór tenia una sagnant ferida
d' una crudel satjeta que li enfonzá l' Amor.
Més ell remey hi troba: s' asseu dalt d' un cimbori
de cara al mar, y canta aquesta greu cansó.

«¡Ay, Galatea, nympa encisera!
¿Per qué t' allnnyas, deu aymador?
N' ets molt mes tendre que la anyelleta,
mes blanch encara que llet ton cos,
mes voluptuosa que la badella
y mes fresqueta que 'ls rahims del bosch.
Per la borera fas corredisses
sempre que 'm volta la dolsa són,
y 't fonds tan prompte de mi s' aparta,
fuits com l' ovella qu' ha vist al llop.
M' enamorares á la montanya

quant hi vingueres á cullir flors
de bell jacintho ab la meva mare:
jo us ensenyava 'l camí del bosch:
dés aleshores fins avuy dia
jo no puch trauren aquest amor.
Més de ma pena tant se te 'n dona,
de ma tristesa may t' en condols!!

Mes ja sé, verge, perquè axis fuges!
Lo front m' ombreja de cap á cap
une feresta çella erissada,
dessota hi brilla un ull isard,
mon nas s' aplanà damunt dels llabis,
y 't fa basarda lo meu esguart.
Més tal com siga, oh Galatea,
duch mil ovelles á pasturar,
y tot munyintles bech llet á dojo.
Sense formatjes no hi estich may
ni á la estiuada, ni al temps que gela;
allá á la cova n' es plé tot l' any.
Jo sé cantarne unes tonades
que cap dels Cyclops les sap cantar:
moltes vegades les nits me passen
dalt d' eixa roca, sempre cantant
la meva aymada y la ventura
que 'l cór somia, lliure d' afanys.

Onse corsones totes prenyades
també quatre onsos per tu nodresch
cadells encara... verge adorada,
vina ab nosaltres! tot será teu.
Deixa á les ones estabellarse
per eixes roques dels voltants seus.
Dintre ma cova tu hi passarias,
ab companyia, la nit á plér.
Allá hi han vinyes de fruyt dolsíssim,
xiprers altívols, hi han llorers
y ombrívol eura... hi corre un aigua
fresca, divina, que de la neu
pera mi vessa l' emboscat Ethna.
¿Quí deixaria tant bé de Deu
per la mar trista y les onades?

Si tant t' espanta ma pelussera,
sota la cendra sempre hi tinch foch
y tinch estelles d' alzina seca:
m' abrusaria fins lo meu cór,
fins l' ull qu' estimo mes que la vida...

Jo hu sofriria.....
perque la mare donantme vida
en semps no 'm dava del peix la sort!
Com á ta cova m' enfonsaria
y 't besaria la ma ab amor,
si no 'm deixessis besá 'ls teus llabis!
Duriat lliris blanchs del entorn
y cascalls tendres de flor vermella:
mes no 'ls duria tots ab un pom,
perque 'ls uns riuhén á l' estiuada,
l' hivern els altres trauhen la flor.
¡Com apendria á nadar ara,
per poder sebre que hi feu al fonds!!

Tant de bó qu' are assí vinguessis
sens anyorar' hi 'ls abims del mar
(com jo no penso may ab la cova)
volguesses vindre á pasturar
ensemps, aymia, ab qui t' adora,
á munyí ovelles dintre 'l corral,
y fer formatjes, l' herba—col agre,
per ferlos pendre, posant'hi avans!
tant sols la mare de mi 'n malparla,
y n' estich d' ella molt enujat:
certament ella, una vegada,
de mi lloanses no 't digué pas,
y assó que veyá com cada dia
jo m' hi tornava més y més flach.
Are, diréli que ja 'm tremolan
les meves cames y fins lo cap.
Que 's posi trista... també les penes
mon cor devoran.....

Oh Cyclop, Cyclop! hont tens lo seny?
si te 'n anesses á fer paneres
y á tallar rames per dú 'ls anyells,
llavors tal volta tu 't posarias.
Cuyda l' hisenda! per qué t' empeny
l' amor darrera de qui fuig sempre?
D' altre mes bella 'n veurás pot ser!
Moltes donselles, les nits me pregan
de jogá ab elles, y si hi vinch bé,
totes me paran molt bona taula.
Assí á la terra sembla talment
que tots me tenen per qualche cosa!»

Aixis s' entretenia lo Cyclop Polyphemo
cantant ab la tenora son malhaurat amor,
y 'l temps mellor passava, que si per medecines
als metjes de la terra hagués abocat l' or.

Polyphemo era fill de Neptuno y pertanyia á la rassa dels Cyclops (de un sol ull) quals monuments ens espantan encare com á Galatea l'espantava la casa del malhaurat aymador. S' enamorá de Galatea que fugia d' ell y aymava á Acys á qui Polyphemo, gelós, matá esclafantlo ab una roca, d' ahont ne brollá un riuhet. Galatea (de llet) aixís anomenada per sa blancor, era filla de Nerea y Doris, y com totes les Nereides (nymphes marines) vivia al fons del mar, en palaus de coral y perles. Segons Homero, havent Polyphemo mort á quatre companys de Ulisses, aquest se 'n venjá trayentli l' ull després d' haberlo ubriacat.

D' aquesta faula ne tragué Theócrith l' assumpto de la seva obra-mestre, y verdaderament s' hi immortalisá. De la feréstega figura del Cyclop, terror de les naus que la tempesta arreconava á Sicilia, ferne un tendre aymador que fins s' oblida de la seva dolenta nissaga; d' un cor tant horrible que tenia per plahers la mort dels náufrechs, trauren sentiments tant dolsos, sols ho podia empendre un poeta com Theócrith. Baix aquest punt de vista creyém que aquest Idili guanya al de Bernardí de Saint Pierre.

Veus aquí una proba de traducció feta pera apendre més la llengua grèga, y que no pensavam donar á la estampa, pus no 'ns creyém capassos de traduhir un gran poeta, més á mes mancantnos conexensa de la llengua grèga, sos dialectes y menes de dir, y fins enginy y talent pera interpretar els bells versos del poeta que, com diu Chateaubriand, tenen una armonía essencialment pastoril deguda al predomini de la lletra *a* que sembla 'l ressó de la natura.

Sols ho havem fet pera fer veure una mica les belleses dels antichs poetes y estimular á molts altres mes experts que 'ns donguin traduccions bones com la de 'n Francesch Alegre.

MAGÍ VERDAGUER CALLIS.

Mahó Jener de 1875.

BIBLIOGRAFÍA

PUBLICACIÓ DE CERTA OBRA INÉDITA D' UN CATALÁ DEL SEGLE XIII.

En un dels passats números de la *Revista de la Universidad de Madrid* (3 del tomo IV, 2.ª época) ha donat á llum, l' il·lustrat catedràtic de llengua árabe de la Universitat de Granada, D. Francisco Xavier Simonet, un article sobre *Filología arábico-hispana* de gran interès pera los orígens de la llengua catalana. Examina en ell, ab utilíssima detenció, una antiga obra deguda, segons totas las probabilitats, á cert catalá molt célebre, y que s' ha publicat últimament á Italia, deixondintla després d' un llarch somni de 600 anys. Per ço es qu' encara que no sia fer altre cosa que glosarlo, li reproduhirém los principals datos que refereix sobre aquella obra, pera propagar sa coneixensa per Catalunya.

Intitulas la nova publicació: *Vocabulista in Arabico pubblicato per la prima volta sopra un codice della biblioteca Riccardiana di Firenze da C. Schiaparelli, alunno del Reale Istituto di studi superiori.*—*Firenze*, 1871. (Un volum de XXXV—644 pág. en 4.º): haventla portada á cap l' orientalista Schiaparelli per iniciativa del docte M. Amari, de qui es la dedicatoria del llibre al Ministre d' Instrucció pública del regne italiá. Consisteix lo preciós M. S. editat, com ho indica lo predit títol, en un Vocabulari arabesch-llatí, y llatí-arabesch qu' en lo segle XIII se redactá, segons apar, á Catalunya, ab lletras arábigas y llatinas, y conté l' idioma vulgar aixís com lo literari qu' usaren los alarbs de l' Espanya oriental en correspondencia ab un copiós nombre de mots pertanyents á la baixa llatinitat y á diversos idiomas románichs, essent per aixó lo mes antich dels dictionaris d' aquest género compilat en l' Europa cristiana. Lo códice que ha servit pera dita edició es format per 290 fullas de pergami en 8.^u y 's troba continuat ab lo núm. 217 en lo catálech de la Biblioteca *Riccardiana* de Florencia, havent avans pertenescut al convent de Sant March de la mateixa ciutat. Se divideix en duas parts, la primera arábigo-llatina que compren 109 fólios escrits de la dreta á l' esquerra; la segona llatino-arábiga, qu' es la mes extensa é important, se conté en 169 fólios escrits de l' esquerra á la dreta.

Sobre quin sia l' autor d' obra tant important, l' intel·ligent professor Simonet conjectura ab molt atinada prudencia y presentant indicis que tenen tot l' aspecte d' una complerta certesa (com un diallech árabe en lo códice contingut ve á declararho) que fou aquell lo

savi autor del *Pugio fidei adversus mauros et judeos*, Fra Ramon Martí, dominico del convent de la preseut ciutat, doctíssim teólech, philosoph y orientalista, coneixedor no sols del árabe si que també del hebréu, caldéu y siriach, lo qual nasqué á Subirats (provincia de Barcelona) sobre 1230 y morí poch després de 1286 (1).

De mes á mes lo Dr. Simonet, possehidor de múltiples y raras coneixements en la llengua qu' adoctrina oficialment, compara y examina la obra referida ab altres vocabularis y obras arábigas dels segles xi al xvi, formant curiosos catálechs de mots hispano-llatins é ibéricchs, qual coneixensa y anállisis es importantíssim pera determinar lo carácter y naturalesa de la llengua qu' usaban vulgarment los mozárabes y també pera investigar los orígens dels idiomas románichs parlats en nostra Península. Vindica igualment, ab gran copia de datos, á l' Iglesia católica d' un judici lleuger y aventurat que contra ella se permeté l' editor italiá del vocabulari, Schiaparelli, y dedueix, finalment, de son estudi las següents conclusions: 1.ª que los mozárabes espanyols, adoptant y conreant com llengua literaria y vulgar l' idioma árabe parlat per llurs dominadors, li comunicaren moltíssims vocables pertanyents al seu propi y nacional que jamay oblidaren complertament; 2.ª que l' idioma religiós y erudit dels mozárabes fou lo llatí (com ho demostran nombrosos códices de son us qu' encara 's conservan) y son llenguatge vulgar y corrent en la major part del territori qu' ocupavan era un verdader romans, que tenint per principal fons la llengua llatina, se mostrava enriquit de multitud de paraulas ibéricas, éuskaras, helénicas, hebraicas, germánicas y d' altres orígens, semblantse (diu lo Sr. Simonet) al castellá mes que á cap altre dels actuals dialectes peninsulars; y 3.ª que baix la dominació sarracénica, l' Espanya parlava un llenguatge comú, que si be descobria algunas diferencias locals y provincials, s' allunyava molt de la varietat de dialectes qu' avuy coneixém.

Deixant á son erudit autor tota la responsabilitat de las assercions qu' antecedeixen, per la major ó menor perfecció de la veritat conjecturada que en algun punt secundari pugan tal volta contenir, felicitarémlo no obstant per los profitosos estudis filológichs qu' últimament nos ha fet coneixer en diverses revistas (1) y especialment per lo dalt esmentat, axís com felicitaríam, en nom de Catalunya als italians Amari y Schiaparelli per la publicació de dit códice, si sabessem qu' estas ratllas arribassen á sa noticia.

A. BALAGUER.

(1) Vegis pera mes datos: Torres Amat, Dicc. de escrit. cat.—p. 392.

(1) Recordém en aquest moment un treball sobre *El dialecto hispano-mozárabe*, publicat enguany en *La Ilustracion Española y Americana*.

TEORÍA ESTÉTICA DE LAS ARTES DEL DIBUJO POR J. MANJARRÉS—Barcelona.—1875.

Lo conegut professor d' estètica de la Academia de Bellas arts d' esta ciutat En Joseph de Manjarrés ha usat la galaneria de trametrens un exemplar de la obra que acaba de dar á llum sobre lo assumpto de son professorat. N's falta saber sufficients, pera judicar ab acert de tan bonich treball, pero tot d' una pot assegurar-se que omple un gran vuyt en los estudis artístichs y que desd' ara la juventut dedicada á tant noble carrera, tindrà una regla ab que guiarse y un poderós auxiliar per tráurer fruyt de las eloqüents llissons del mateix professor. Quin dupte que l' art per molt que sia l' enginy del iniciat no pot enlayrarse á la esfera de sa alta missió sens un plé coneixement de las condicions que fan de ella una ciencia verament moral y civilisadora? Qué será jamay l' artista si reduhit á mers procediments ó á la extravagancia de una imaginació vagamunda, desconeix la essencia filosófica del art, son objecte, sos elements, sos resultats sa extensió y *pluralisació*; si dintre del concretisme plástich no ha lograt ferse capás de sa naturalesa y de sos caràcters, comensant per la arquitectura, ciencia de la edificació, tan vella com las societats humanas, plena de historia, caracterisada per mil accidents, subjecta á variadas reglas que constitueixen la essencia, forsa, bellesa y encants de ella? Y qué dir de la segona secció del art plastich, d' eixas arts suntuarias que donan vida á tantas industrias y camp obert á tants hábils mestres, ja en construcció, ja en adorno ja en reproducció dels mil y mil objectes posats al servey del home pera tots los usos y satisfaccions de la vida? Venen luego determinadament las arts de imitació, escultura y pintura: convé precisar la naturalesa y objecte de una y altre, de sa independencia recíproca, dels *géneros* en que podan exercitarse y dels mes apropiats á cada una, y tractant de sa representació ocorren las interessants cuestiones de invenció en absolut y en lo género histórich, de caracterisació, de composició de complement, precisant las formas, modelant dibuix, colorit y procediments, sens oblidar los anexos de grabat y litografía.

Tals son los punts que's tractan de la teoria estètica de las arts del dibuix per En Manjarrés ab la precisió de ideas y correcció d' estil que li son familiars. Involuntariament ab las indicacions anteriors, hem resumit lo que forma son tractat. No en va donchs, repetim, que ha vingut á omplir un gran vuyt y que deu sér molt agrahit per los artistas en particular. y per totas las personas de delicadesa de sentiments y bon gust.

J. P.

NOVAS

S' ha publicat una obra de D. Serafin Olave y Diar, titulada: *Navarra, Aragon, Catalunya y Valencia.—Reseña histórica y análisis comparativo de las instituciones que gozaren los tres antiguos reinos y el Condado de Barcelona.*

Desde Roma s' ha trasladat á esta Ciutat, pera fixar en ella sa residencia, lo llorejat escultor catalá Sr. Sunyol. Li doném la mes afectuosa benvinguda.

Havent resultat empat entre 'ls Srs. Planella y Peyró en la decisió del Jurat calificador de las oposicions verificadas pera obtenir la plassa de pensionat á Roma, pera la pintura, que ab tant de patriotisme ha instituit lo Senyor D. Fernando Puig, la sort decidí 'l premi á favor del Senyor Planella.

Los cuadros ab llurs corresponents bocetos representant lo sacrifici d' Isaach, han estat exposats al públich en lo local de l' Academia de Bellas Arts.

Hem llegit en algun periódich que s' havia reunit ja 'l Jurat pera prenciar lo mellor projecte de Monument á las glorias de Espanya en la guerra d' Africa. Si es axis esperém prompte 'l fallo: en altre cas fora molt censurable lo retart ja que 'ls artistas qu' hi concorregueren se veurian injustament perjudicats.

Segons llegim en la *Revista histórica-latina* apareixerá próximament á Lóndres una traducció inglesa de la Crónica del Rey D. Jaume.

Dolorosíssima impressió ha causat en lo mon musical la nova de la mort del compositor Jorge Bizet, autor de *L'Arlesienne*, de *Carmen* y d'altres obras de gran mérit. Bizet, qu'era dexeble y gendre d'Halevy y una de las principals figuras de la jove escola francesa, ha baxat al sepulcre quan sols comptava 37 anys.

La Diputació Provincial de Saragossa ha consignat en lo presupuesto pera 'l próxim any económic la cantitat de 1500 pessetas, destinadas á la publicació de obras inéditas dels cronistas y altres escriptors del antich reyalme d'Aragó, y á la reimpressió d'altres avuy molt raras.

Al aplaudir, com se deu, l'acort d'aquella ilustrada Corporació, dexem expressar lo plaher ab que veuriam que nostra Diputació Provincial, que tantas provas ha donadas de son amor á las lletras pátrias, seguint l'exemple de la de Saragossa, trayent del oblit tants tresors històrichs y literaris com existexen á Catalunya, ignorats de tothom, y exposats á desapareixer á cada moment.

En la imprenta de Gerona de D. Manel Llach lo molt ilustrat cronista de aquella ciutat D. Enrich Claudi Girbal acaba de publicar la segona edició de *Las Memorias literarias de Gerona* ó sia suplement á la obra *Escritores gerundenses*, de dit escriptor. Nostres subscriptors saben ja que aquesta obra fou distingida per la *Associació literaria de Gerona* en lo certámen del any 1873 per la erudició històrica que demostra y per lo triat y castís de son llenguatge. Agotada ja la primera impressió, lo senyor Girbal, que en est período ha pogut recullir nous datos y ha pogut ben apreciar los lleugeríssims errors de la edició primera, al reimprimirla l'ha enriquida notablement y l'ha esmenada d'aquestos, de manera, que es avuy una obra notable baix tots conceptes. Felicitem á son autor per la constancia en sos estudis y per lo éxit de sas *Memorias*.

La Revista bibliogràfica *Polybiblion* que 's publica ab creixent éxit á Paris s'ocupa en termes molt laudatoris de la tercera serie del Rondallayre, que ve publicant lo distingit catalanista en Francisco Maspons y Labrós. També dedica algunas ratllas á nostra revista.

Donem las gracias als sabis redactors del *Polybiblion* per la deferencia que manifestan á nostres autors ocupantse de sos treballs y perque contribuexen en molt á la popularizació del idioma catalá.

Digne d'atenció es lo mohiment científich y literari que d' algun temps á aquesta part s' está operant en lo regne portugués. D' allí venen á honrar la redacció d' esta Revista algunas de las que 's publican á Lisboa y Coimbra. En la primera ciutat surt, novellament, cada mes *O Cenaculo, Revista contemporânea da litteratura portugueza*, baix la direcció de Cândido de Figueireido, dedicada exclusivament á fer coneixer composicions literarias en prosa ó vers dels mes distingits escriptors. En la segona veu la llum *O Instituto*, de la qual havem parlat ja altres vegadas, y entre los articles qu' últimament ha produhit en sas planas, devém recomanar á nostres lectors: un sobre l' *importancia dos estudos históricos* en qu' acaba son autor demanant la creació d' un *curso de philosophia da historia ó historia critica da civilisaçao*, y lo comens del *Catalogo dos objectos existentes na colleçao de archeologia do Instituto de Coimbra*, dividit per épocas, essent las primeras la romana, que conté varias lápidas sepulcralis, bustos, ánforas y mosaichs, y las dels godos y árabes, comprensivas també de lápidas y divers fragments arquitectónichs.

Un defecte trobém en estas publicacions y es la sava d' ingratitude que respiran los escrits d' alguns dels redactors envers aquella mare previsorá é inteligent que guardá son mantell, los gloriosos tresors y ricas despullas de las lletres y ciencias de l' antigüetat y de l' edat mitjana, pera qu' ara nosaltres poguessem envanirnos y móure amohinadora parleria, enmantllevant los treballosos esforços de nostres passats qu' acusan l' origen dels moderns avensaments. Sian, donchs, justos los portugueses ab las generacions que 'ls precehiren, com ne doném exemple los catalans.

Lo *Museo Balear*, revista bilingüe que ab tanta acceptació veu la llum pública en Palma de Mallorca publica en son número del 31 de Maig lo següent sumari:

Sant Cabrit y Sant Bassa, per D. Tomás Aguiló.—Estudios filosóficos sobre el verbo, per D. Joan Maura, Pbro.—Un jorn á Miramar, per D. Bartumeu Ferrá.—A D.ª María Pons de Pons, (poesía) per D.ª Manuela de los Herreros de Bonet.—Napoleon, (poesía) per D. R. Bórdas.—El abanico de Asuncion, (id.) per D. Joan B. Enseñat.—Poncelleta, (id.) per Samuel.—Epigramas inéditos de D. Miquel Agustín Príncipe, (id.)—Fábulas, (id.) per D. L. Carnicer.—Miscelánea,

Havém llegit en altre dels números del *Boletín Revista del Ateneo de Valencia*, la poesía que porta lo títol de *Vuit romansets á la Verge Maria*, premiada ab accésit en lo darrer certámen literari valenciá y original, segons se diu, d' una instruida senyoreta d' esta capital, coneguda ja com á poetisa catalana.

En Felip Pirozzini y Martí ha publicatlo romans histórich que en l' últim certámen de la *Societat per l' estudi de las Llenguas románicas* de Montpellier guanyá una medalla de plata. En lo judici que de las composicions premiadas fá 'l Secretari del Jurat Mr. Glaize coloca en primer lloch la poesia de nostre amich, posant de relleu las moltas bellas que la enjoyan.

En Joaquim Riera y Bertran ha posat á la venta magníficament impresa sa molt aplaudida comedia *Bernat Pescayre*, de que ja en lo número passat nos n' ocuparem.

L' últim número de la Revista titolada *El Cronicon Ilerdense*, conté lo final de la traducció castellana que ha fet son director D. Joseph Pleyan, de las *Consuetudines ilerdenses*. Sentim no haber rebut ab constancia tots los números de dita Revista pera tenir complerta aquella versió, que no duptém ha d' esser bastant útil als Tribunals pera que puguian aplicar las disposicions vigents de dret civil, contingudas en lo espressat códich de costums.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

Joseph Blanch.	Fragments de un llibre de viatge.	41
J. P.	Un miracle autenticat.	47
Joaquim Riera.	Tal com só.	52
J. Roca y Roca.	L' Angeleta.	57
Víctor Balaguer.	Sobre la tomba d' en Gabriel Tassara.	60
P. M. y F.	La posta de l' estrella.	61
Magí Verdaguer.	Lo Cyclop.	62
Andreu Balaguer.	Bibliografía.	66
J. P.	id.	68
	Novas.	69